List 39. **NOVICE** Tečaj XXI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 30. septembra 1863.

Gospodarske stvari.

Kdaj je najbolji čas, da se les seka.

Po novih skušnjah.

O tem prof. dr. Schacht govori tako-le: Važno je vprašanje, kadaj je najbolje les sekati, da trden in dober za mizarsko, tesarsko in vsako obrtnijsko rabo ostane. V tej reči se ne ujema naša misel s tistimi, kteri trdijo, da naj na luno gleda, kdor les seka, ker luna ima posebno moč do rastlinstva in po takem tudi do lesa, da po takem ni vse eno, ali se drevo podere o šipu ali ob polni luni itd. Mi se le tega držimo, kar so skušnje vnovič potrdile, da ni vse eno, ali se les, ki ga rabi mizar ali tesar, seka p r e d zimo, grudna mesca, ali pa k o n e c zime, sušca mesca. To bolj natanko dokazati, so se posekale štiri enako velike, enako stare, čvrste in zdrave smreke, ki so v enaki zemlji rastle. Ena se je posekala o božiču, druga konec prosenca, tretja konec svečana, četrta pa konec sušca mesca. Te štiri smreke so se na štiri robe obtesale in iz njih enako dolge in debele bruna napravile, ki so se enakomerno posušile. Na to so se skušnje ž njimi storile, da bi se zvedilo, ktera je bolj trdna in močna; zato so se bruna na obeh koncih podložile, na sredi pa s precej veliko težo obložile. Našlo se je pri tej skušnji, da je bila smreka o božiču sekana najmočneja, druge so bile po času sekanja ena od druge slabeje, do te, ki je bila sušca mesca sekana. Ravno takošna se je skazala moč kolov, iz teh smrek narejenih; kol smreke, o božiču sekane, je še čez 16 let popolnoma zdrav in močan; ostali drugi so že v četrtem letu se dali celó lahko zlomiti. Druga skušnja je pokazala, da je kol, ki je bil konec marca posekan, čez 8 let strohnel, uni pa, ki se je konec božiča posekal, je še enkrat tako dolgo trden in čvrst ostal. — Druga skušnja je pokazala, kako g o s t je o pravem času sekani les. Za to skušnjo so se štirje hrasti odločili, in se je ž njimi ravno tako ravnalo, kakor s smrekami. Eden se je posekal o božiču, drugi pa po gori omenjeni vrsti, namreč konec prosenca, svečana in sušca. Od vsacega se je enako debel okrogel kos odžagal in za dno plehastega soda porabil. V tako napravljene sode so vlili enako visoko vode. Dno tistega soda, kterega hrast se je o božiču posekal, je bilo trdno, da se ni celó nič vode skoz pocejalo, skoz ostale tri je pa bolj ali menj solzela. Skoz tisto, kterega les se je konec prosenca posekal, se je v dveh dneh voda prikazala, — skozi tistega, ki je bil konec svečana posekan, pa že pred druzim dnevom, — skozi onega od konca sušca pa že čez 2 uri. Omenjene skušnje so se tudi še dalje potrdile; napravile so se doge iz hrasta, ki je bil o božiču posekan, kakor tudi od unega, ki se je konec sušca podrl in za doge porabil. V prvem sodu se je vino brez vse zgube ohranilo, iz drugega se ga je pa dokaj pogubilo. Vse te skušnje tedaj kažejo, da les, ki se o božiču seče, je trdneji, stanovitneji in gosteji od unega, ki se konec zime, naj je za kakoršno koli rabo, seče in podira. To pa daje nauk, da les, čem bolj se b l i ž e s p o m l a d i seče, t e m s l a b e j i je.

Natoroznanske stvari.

Kenguru.

Kenguru je največa žival v Avstralii. V južni Avstralii je 5 čevljev visok, če sedí, z repom vred pa še veči, to se vé da. Največi nek da je 9 čevljev in 6 palcev dolg od nosa do konca repa. Rep je prav debel ondukaj, kjer se začne, dalje pa zmirom tanjši; starim je nekterim dolg 3—4 čevlje in težak. Našel ga je ladijevodja Cook (Kuk) leta 1779; prej nismo nič vedili za-nj.

Teče presneto. Pa ima noge tudi tako ustvarjene: sprednji prav majhni, tako, da do nosa komaj doseže ž njima, zadnji pa dolgi, skor daljši, kakor je vès život. Kremplje ima ostre. Kadar sedí, sedí na vsem sveti tako, kakor leverica, rep pa dene po tleh, tako kakor je dolg, zviti ga pa ne more. Kadar teče, teče po konci, poskakuje z zadnjima nogama, z repom si pa pomaga, in včasi sprednje noge pritisne na prsi tako, kakor kak izveden tekalec. Uren je neznansko; lovci včasi ga podé 4 milje daleč čez vode, čez hrib in plan, al vendar-le jim uteče. V glavo je mil, podoben šarinjakinji (Damhirschkuh). Nosnic nima globocih, ušesa pa ima velike. Ona je težka 120 liber, on pa 200, kadar sta že dorastla. Za prodaj je le zadnji konec z repom vred. Iz repa je zdrava juha in slastna.

Barve je različne, kakor je star in kakoršnega plemena. Navadno so po hrbtu temno-sivi kakor miši, ob straneh in spodej pa jasnejši. Dlako imajo voljno, tenko pa gosto. Koža je za zastor na kočijah; veljá le pol dolarja. Mladiči nekteri, pa malokteri so beli.

Kenguru je dvojnega plemena: manjšega in večega. Veči so po planjavah; včasi so jih cele krdela, kar po 130—150 *) se jih skupaj pase, samo kadar se nehajo pojati, takrat nekteri mandeljci zapusté krdelo in gredó v samotne kraje, v lesove; pa vsako krdelo se posebej pase. Najraje so v svitlih lesovih, po kterih se pasejo zjutraj, zvečer precej v mraku, pa časi tudi ponoči. Kadar je poleti huda vročina, polezajo po senci; najraje so v hladnih votlinah in zijalkah v grmovji, pozimi pa po suhih peščenih krajih, navadno na višinah po več ur na tistem mestu. Prav lepo — saj jaz tako mislim —

*) Da bi bilo skupaj le po 30—40 jih, to ni res. Pis.

menda je za okó, kadar se nekteri igrajo; nekteri travo strižejo in mlado grmičje; nekteri pa na strani ležé, tako, da solnce greje jih. — Manjši, ti so pa temnejši in spodej rudečkasti, in najraje so po samotnih krajih: v zaraščenih zijalkah, luknjah, pa nikoli ni po več jih skupaj, kot po dvanajst. Meso imata oba plemena zateglo, kumerno, da še psi se ne izredé ž njim, le zadnji konec je dober.

Živé prav složno, samo kadar se pojajo, takrat se mandeljci hudo koljejo včasi. Živé ob travi, posebno radi oberajo popke in mladike z grmovja. Tudi v žito zahajajo ondukaj, kjer raste. Vjeti radi jedó tudi kruh; kakor leverice, tako ga jemljó v sprednje noge in grizejo. Brez vode so lahko dolgo, zatoraj nič ne marajo za to, voda če je blizo ali ne kje tam, kjer se ustavijo, da je le paše zadosti, pa so zadovoljni.

Kenguru je prav krvena in bojazljiva žival. Al očí ima dobre in ušesa; precej zaduha vse, karkoli. Če teče, nič ne vidi, kaj ima pred seboj, zato včasi priteče naravnost pred lovca.

Kenguru spada k marsupialijem, zato ker tudi ima dva trebuha. Sej Rusi mu zato tudi pravijo dvuutrobka, to je, dvotrebušnica. Živali dvotrebušnice mladih nimajo popolnoma zrelih, ampak rodé se komaj na pol zrele. Da mlado popolnoma izzorí, zato ima ona pod unim trebuhom še en trebuh, tacega kakor kak žep, pa z ziski, da mlado sesa v njem; kako pa mladi pride iz unega trebuha v le-tega, to dozdaj ni še znano. Mladič je dolgo v njem, dostikrat mu je za zatišje še potlej, ko že sam hodi okoli. Ravno tako tudi mladi kenguru. Vselej je kacih 60 dní v maternem trebuhu, in ko je zrel, da sam more vènkaj, potem še le pride na svitlo, al kakor hitro čuti kako nevarnost, precej priteče, mati pa ga kar zbaše v trebuh, potlej pa beží ž njim, kolikor more. Včasi mati bežé zgrabi svoje mlado, pa hajd! kar v trebuh ž njim, iz kterega tako prijazno gleda, kakor čisto brez skrbí, brez vsega strahú. — Popotnik Castella pripoveduje, da je sam vidil, kako je orel podil babico, ktera je precej velicega mladiča imela s seboj. Rad bi jo bil zgrabil, pa ni upal si, pustiti je pa tudi ni hotel, temuč preganjal jo je, ker je vedil, da reva pustí mlado, kadar se vpeha. Pa Castella je sprožil, ter orla ustrelil, babice z mladim pa ne, preveč sta se mu smilila.

Kadar Kengeru-om žuga nevarnost, lovci, če jih drvé, spravijo se in bežé drug za druzim: mladiči naprej, stari pa za njimi. Castella pripoveduje to-le: „Gnali smo precej veliko krdelo kengeru-ov. Sprva nam se je zdelo, da zaostajamo, pa ulili smo jo in kmali bili skor prav tik za njimi. Pa imeli smo več gospej s seboj, in zaprosila je ena za milost kengeru-u: babici, ki je pustila bila mlado, da bi bila laže utekla; ali mladič je tekel za materjo in žalostno upil. Skor so ga psi že zgrabili, pa vendar smo oteli ga in vzeli s seboj, toda kmali nam se je vsem tako priljubil, da nič tega; tako pohleven je bil“. S to živalijo je vsa druga, kakor z gorilo.

Natoroznanci večidel trdijo, marsupialija da so prav slabe, kar se tiče telesnih močí, kenguru pa ni res slab.

Mati ima tri ziske, pa vsako leto ima le eno mlado. Paré se januarja mesca in februarja. Dobro bi bilo, od oktobra pa do marca mesca, da ne bi streljali jih. Ali Avstralci jih imajo za škodljive, zato si prizadevajo vse, da bi do céla zatrli jih. Lové jih v zanjke, streljajo, pse zaganjajo za njimi, mesa pa ne jedó. Zatoraj ni kar nič čudno, ker je zmirom menj jih, po nekterih krajih pa že prav malo. Ampak da niso res tako škodljivi, kakor Avstralci menijo, več pa vendar-le škodjejo, kakor naši divji in hišni zajci, al le ondukaj, kjer imajo polje, drugod pa tudi ne, na pr. po stepah in pustinah, ktere so tako neizmerno velike, po teh čisto nič ne, pa vendar tudi tod jih preganjajo in bijejo, kakor vedó in znajo.

Kenguru je nekoliko nevarna žival. S kremplji psa lahko raztrga, tako kakor mrjasec s svojimi čekani. Psa lahko vzdigne s sprednjima nogama, sicer pa storí s sovražnikom tako, kakor medved: kar stisne ga k sebi in ugrizne. Kadar je ranjen, teče k vodi kakor jelen. Ne pogine ne kmali: če je tudi že smrtno ranjen, vendar še zmirom beží, dokler ne zgubí vse krví, potlej še le se zvrne. Pa mora človek varno ravnati ž njim še potlej, ko že leží. Pri zadnjih nogah ni varno, zato ne, ker rad brca in včasi hudo brcne in meso potegne z noge, ali kamor zagrabi. Podgoriški.

Nova postava

zastran opravljanja stroškov za popravo in zdržanje katoliških cerkev in duhovniških poslopij, potem za pripravo cerkvenih potreb.

Veljavna za deželo kranjsko.

§. 1. Stroške za popravo in zdržanje cerkvá, kaplanij in drugih cerkvenih poslopij, potem za pripravo cerkvene oprave, paramentov in drugih cerkvenih potreb morajo pred vsem opravljati tisti, kteri so k temu zavezani po kaki štiftengi, pogodbi ali po kakem drugem pravnem imenu. Kakost in mera te davšine se ravná po posebnem imenu dolžnosti.

§. 2. Ako se ne more, in na koliko se ne more dokazati taka dolžnost, se imajo porabiti za opravo teh stroškov najpred pogrešljivi prosti dohodki dotične Božje hiše; ako bi se pa s temi stroški shajati ne moglo, se porabijo tudi dohodki poddružnic taiste fare, če ne stojí posebna pogodba temu nasproti.

Spolnovaje postavne ukaze zastran prodaje in zadolževanja cerkvenega premoženja, se utegne tudi založno premoženje teh cerkev na toliko poprijeti, na kolikor nima taisto že druzega namena, in kolikor se ga ne potrebuje za opravo drugih stroškov, ki se opravljajo z dohodki cerkvenega premoženja.

§. 3. Pri farovškem in gospodarskem poslopji mora tiste poprave, h kterim je cerkveni prebendar po svoji lastni, svojih poslov ali domačih ljudí krivnji, nemarnosti ali neskrbnosti priliko dal, on sam odpravljati.

§. 4. Ravno tako mora prebendar pri farovžu in gospodarskem poslopji sam opravljati manjše stroške za tako imenovane „sarta tecta“, kakor plačo za dimnikarja, potem navadno popravo strehe, stropov, peči, duri, oken, ključavnic itd.

§. 5. K drugim stavbnim stroškom za te poslopja morajo cerkveni prebendarji tedaj pripomagati, kadar njih duhovnija (prebenda) v enem letu čez 500 gold. a. v. nese po fasiji, ki je od pripomočnikov (konkurentov) potrjena, ali če bi bil kdo ugovarjal, od dotične gosposke na prav postavljena.

§. 6. V tem primerljeji morajo prebendarji pri letnem dohodku čez 500 do 600 gold. 10. del, čez 600 do 700 gold. 9. del, čez 700 do 800 gold. 8. del, čez 800 do 900 gold. 7. del, čez 900 do 1000 gold. 6. del, čez 1000 do 1100 gold. 5. del, čez 1100 do 1200 gold. 4. del, čez 1200 do 1300 gold. 3. del, čez 1300 polovico stavbnih stroškov plačevati, ki ostanejo po odbitku stroškov za strežnike (dninarje) in voznino, če se stavbeni stroški ne morejo poravnati po načinu v §. 1—4 imenovanem; nikoli pa se ne sme od prebendarjev več tirjati.

§. 7. Cerkveni prebendarji imajo pravico, dolžnost, ki njih zadene, plačevati v letnih rokih (brištih), ki ne smejo manjši biti od tretjinke dohodkov, kar jih čez

500 gold. dobivajo. Dolžnost plačevanja v rokih, na koliko jo po dovoljenem odlogu prebendar sam opravljati ni bil zavezan, prehaja tudi na interkalare in na naslednike v vžitku duhovnije. (Dal. prih.)

Vraže na Slovenskem.

V 34. listu „Novic“ sem povedal, da 18. dan p. m. je toča velik kos spodnjega Štajarja pobila. Kakor v pozni jeseni so potem bile fare: Šmarten, Novacerkev, Frankolovo in Črešnice brez trave, brez perja in brez sadja, grozdja in zrnja. Drevje je ležalo po gojzdih podrto in izruvano; četrtinko ga ni v marsikterem gojzdu ostalo; kozolci in pristave so razdjane, ljudje pa so si otožni nesrečo pripovedovali in uganjali so: kdo je neki točo naredil?

Nekteri so čenčali, da so jo duhovni napravili, ki so se za neko faro trgali, da bi jo dobili, pa jih je drugi spodlezel, in zato so mu točo poslali. Nekteri so celó trdili, da je stara baba nekega kaplančiča v oblacih vidila, pa ga z megle na tla vrgla, da si je nogi polomil.

Nekteri so rekli, da sta jo dva dijaka v neki gostilnici napravila, pa oštirica bojé se gromenja in toče v izbi, je duri odprla in zbežala, za njo se je pa toča vsula skoz duri in je devet far pobila.

Nekteri so rekli, da se je bila prejšnji dan gora užgala, v kteri so bili lintvorji, in ko je do njih stanovališč prigorelo, so lintvorji zbežali v zrak, pa njim je sledila toča in nevihta, ki je drevje lomila in hiše podirala. Na Dunaji so neki 5 lintvorjev ubili.

Nekteri so dolžili bolj učene može ali celó stare babe (čarovnice), da so točo napravile, govoreči, da so točo napravile, da so jih v oblacih z vrečami, v kterih je toča bila, vidili letati in jo na zemljo sipati.

V nekem kraji so bili na plani slamo zažgali in svinšeka (svinsko blato) na njo naderali, da dim smrdeč bi čarovnice (copernice) odgnal, pa kar strela treši v korišče in razkadí ga krog in krog.

Vidi se iz vsega tega, kako zanemarjeni v omiki so še nekteri ljudje, posebno hribovci, — kako živa potreba je, da se podučuje mladina, da ne izraste tako topa, kakor so nje stariši, kteri so se v šoli le po nemško nekoliko pisati, brati in računiti učili; zdaj pa jih ne preučí nobeden več. Treba je silno, da se v ljudske šole vpelje nekoliko nauka o natoroznanstvu in poljodelstvu, pa se uči po domače, to je, po slovensko, da vsak razume, česa se učí.

V „Naprej-u“ je bil nek dopisnik iz Celja sprožil misel, da bi se v Celji ustanovilo kmetijsko društvo za slovenske kraje Štajerja s poddružnicami, in da bi izdavalo kmetijsk slovensk časnik. To je dobra misel; Bog daj, da bi se izpeljala. Velika korist bi bila slovenskim kmetom, ki ne zastopijo nemških govorov v sejah in tudi nemškega časnika ne. Pa ravno nam Slovencem je najbolj potrebno kmetijsko društvo, ker smo še na nižji stopnji v poljodelstvu od Nemca.

J. Frankolski.

Iz torbice dobrovoljnega popotnika.

* Nek poseben odmev blizo Trsta. Tih jesensk večer je bil brez najmanje sapice, v tržko-slovenski zali dolini, prostirajoči se zad za morjem in Trstom med hrastjem Frnedom na južni, in pa med krasnimi vinskimi goricami na severni strani do goščate in široke lipe pred sv. Ivanom, do Tičarce in do Ograde, to je, do gore, ki se imenuje Griža, na vzhodu. Vse je bilo mirno; nebo jasno kakor ribje okó; mile zvezdice so že migljale na njem, prijazno gledaje doli proti zemlji; vendar na zapadnem obzoru je bila še viditi temna rudečica zadnjih žarkov solnca, ki je bilo pred eno uro zašlo za gladkim in pokojnim morjem. Mesto je bilo že lepo razsvitljeno po vseh straneh. Ob tej dôbi sem enkrat spremil neke znance proti grižnem vrhu, kjer so šli, kakor je od nekdaj navada, čakat s puškami divjih rac (mazurine), ki vsako leto v jeseni se preselujejo v trumah od vzhoda proti zahodu, kakor nekaj pred spomladjo od zahoda proti vzhodu. Ko smo tam, namreč nekaj pod najgornjim grižnim vrhom, sedeli ali temveč na pol ležali, daleč od mesta gotovo najmanj poldrugo uro, gledaje pod-se v dolino in proti mestu, zaslišim kar prav razločni kričaj: „Pettorali caldi!“ — tako namreč vpijejo po Trstu ljudje, ki včasi že v jeseni, in pa vsako leto pozimi prodajajo pečene jabelka in hruške na kakem odločnem mestu ali pa hodé iz kraja v kraj. „Kaj je neki to?“ poprašam enega lovca. „Da, kaj je to? Ali ne veš, kaj je? Lahi so, ki po Trstu prodajajo pettorale calde.“ „Moj Bog! po Trstu? Saj smo pač tako deleč od Trsta. Je li mogoče, da se od tam tako lepo sliši?“ mu na to odgovorim. „Je no, saj je tako! Tisti, ki zdaj vpije, da ga prav razločno čujemo, je na kaki široki ulici ali na kaki planjavi pred visoko hišo, ktere vzhodna stran je obrnjena sèm proti nam, in nam pa, kakor se v enakih priložnostih tudi drugod primerja, ta glas pošilja, ki mu pravijo jek (echo). Na, to je vse!“ Večkrat sem pač že slišal ta jek, pa iz take daljine še nikoli ne“ — mu rečem. „Se vé pa, da tudi zdaj bi ga ne, ako ne bi bilo vse tako tiho“ — mi odvrne. — Znamenita je ta prikazen, pa prav naravna.

* O nekem strašilu. Ob malem Šmarnu so romali ljudje, kakor po navadi, od več koroških krajev, zlasti pa Slovenci, se vé, k Materi Božji na Žitpolje ali Višpolje (Maria Rain), ki je na neki zali, pač prav čarobni visočini skoraj dve uri deleč od Celovca na čisto slovenski zemlji nad Dravo, ki teče tam po celó lepi in neizrečeno mikavni dolini, ktera zatoraj popolnoma zaslužuje svoje ime rožje. Tudi neka tukajšnja dekla nemškega rodú, to je, iz gornje Koroške, je šla tje ob tej priložnosti — prvikrat, kakor je sama djala. Ko se je zvečer vrnila, so jo poprašali, kako da je tam bilo itd. „Ach Gott na! i gö nijem-mer hin. Olles is do windisch! Ach Gott, nur zwa Stund von Klag'nfurt, und doch olles windisch!“ — je odgovorila prestrašena, da je ondi in sicer le 2 uri od Celovca vse slovensko. Ko so jej pa rekli, da celó v Žrelci ali Polomu (Ebenthal) prav blizo Celovca je tudi vse slovensko, je zavekala: „Nun, da Herr Gott sei uns gnädig!“ (to je, „bodi nam Bog milostljiv“). — Kaj ne, da tudi to je znamenita prikazen?

J. G. V.

Dopisi.

Iz Ljutomera na Štaj. 8. sept. **Ъ.** (Konec.) Ko je bila ta svečanosti priležna pesem v občno pohvalo govorjena, so se sopet pevci oglasili in menjaje se z muziko poslušavce razveseljevali in povzdigovali z lepimi svojimi pesmami.

Zdaj stopi gosp. dr. Ploj na oder in govorí sledečo napitnico: „Slavno društvo! Neizmerno veselje se giblje v mojem srcu pri prvi „besedi“ v ljutomerskih planjavah. Za kar so se poganjali naši predočetje neutrudljivo, kar je bil namen njihove vroče želje, so nam podelili Njih veličanstvo Franc Jožef, oznanivši ravnopravnost narodom v veliki svoji državi; s tem se je pa dala priložnost, da smemo zedinjeni v besedah likati svoj jezik ter v milonježnih glasih prekrasnih pesmic razveseljevati svoje srca; — to je darilo prevelike cene, za ktero je slovenski narod ljubeznjivemu Gospodarju hvaležen, in za tega voljo povzdignivši

se kličimo „živel naš najmilostivniši Cesar!“ Odklic iz tisočernih grl je pričal, da je gospod govornik zbranemu narodu iz srca govoril in tudi v srce segel. Zapela se je cesarska. Strel, rakete in umetni ogenj pa so poviševali slovesnost tega trenutka.

Drugo napitnico je napil prečastiti gosp. dr. Anton Klemenčič, lutomerski fajmošter in oče prve slovenske besede v ljutomerskih zelenih goricah. Glasila se je: „Slavna gospôda, dragi Slovenci! Velika množica se nas je danes zbrala; prijatli in rodoljubi tudi iz daljnih krajev so nas razveselili s svojo nazočnostjo, svobodoljubni sosedje Hrvatje nas s prihodom svojim počastili. Kamor koli se ozira moj pogled, povsod vidim veselje, ki igrava Vam ljubeznjivim na obrazih; to pa mi je priča, da se Vam tudi srce ziblje v neizmerni radosti. Kaj neki to pomeni? Kaj neki je temu vzrok? Kaj pač druzega ko ljubezen do matere naše Slave, — da kažemo, da smo se izbudili iz dolgega spanja in da hrepenimo po omiki svojega milega jezika in z njega pomočjo po izobraženosti, ktera je podlaga duševne in posvetne sreče vsega naroda. Bog živi slovenski narod, da je srečen po čvrsti ravnopravnosti in po bratinski vzajemnosti!“ Tisočerni živio- in slava-klici so bili mogočen odmev navdušenim besedam častitega gospoda fajmoštra.

Gosp. doktorand Vekoslav Högelsperger je napil pravičnim nam sosedom Nemcem in Madjarom, na kar g. Jož. Kornpihel, tržki župan, svoj glas povzdigne in tako-le govorí: „Radujem se, da je tolika množina vernih prijatlov tudi iz daljnih krajev našo prvo „besedo“ počastila — besedo, ki smo jo osnovali v čast in slavo našega naroda. Prav je tako, dragi bratje! Edinost je moč, ktere ne premaga sovražna sila, edinost je krepki steber, ki podpira vsako početje. Bodimo zedinjeni v zvestobi za cesarja, dom in vero, in krepko bo stala mogočna Avstrija. Z veselim srcem Vas tedaj pozdravljam predragi gostje in prijatli, ter Vam napijem zdravico“ živili!“ — in klicev „živili“ ni bilo ne konca ne kraja. Na občno zahtevo narodovo se je moral prikazati in govoriti krepki zagovornik slovenskih pravic, prečastiti gosp. deželni poslanec Herrman, ki je slovesnost s svojo nazočnostjo počastil. Odgovorivšega so pozdravljali gromoviti živio- in slava-klici.

Vmes se je prepevalo in godlo, da bilo je veselje. Zdaj povzdigne gosp. dr. Klemenčič zopet glas in govori sledečo napitnico: „Vernost slovenskega naroda je znana. Z veseljem njegovi sinovi krv prelivajo za cara, dom in vero, kolikrat jih naziva bojne trombe glas. Slovenec pa je tudi veren in pokoren namestnikom cesarjevim; nikdar ne zabi besed svoje sv. vere: „Dajte cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je Božjega.“ On iskreno častí možé, kteri, kar je v njihovi moči, si prizadevajo, da bi velikodušna in vroča želja našega presvitlega vladarja, to je, enakopravnost vseh avstrijskih narodov se oživotvorila. Med totimi možmi slovijo naš slavni glavar in vsi uradniki ljutomerskega okraja; zategavoljo jim z veseljem izrečem „živili!“ Navdušen odmev narodov je pričal, da mu je iz srca govoril. Na to se je gospod okrajni predstojnik in deželni poslanec na graškem deželnem zboru Anton Globočnik tako-le zahvalil: „V svojem in v imenu svojih sodelavcev se prisrčno zahvaljujem častitemu prijatlu in celi častiti družbi zato, da ste se nas prijazno spomnili. Naša zahvalnost je pa tem veča in srčneja, ker smemo z veseljem in pravednim ponosom reči, da se nahajamo v taki okrajni, kteri je maloktera jednaka v vsakoršnem oziru. Spomnivši se vsega tega moramo še posebno čislati tiste prečastne gospode, kterih poklic je, skrbeti za duševni blagor ljudstva svojega in kteri to visoko nalogo z radovoljno udanostjo spolnujejo. Sili me tedaj srce, našemu častitemu duhovstvu in njegovemu delovanji najbolji uspeh in najobilneji blagoslov izreči. „Živili!“

Na to je sledila napitnica gospoda dr. Pavliča iz Maribora vrednemu županu ljutomerskemu in prijaznim ljutomerskim tržanom. Gosp. dr. Čolnik, posestnik iz Drvanje, je napil pomurskim poljancem, med kterimi se duh slovenski tako lepo in živo razvija. Gospod Gjurin je razložil napredovanje Slovencev in je koncema napil gosp. dr. Klemenčiču kakor početniku obhajane slovesnosti in velikemu prijatlu slovenskega naroda.

Za tem so sledile napitnice našim bratom Hrvatom, ki so bili v lepem številu tukaj zastopani in premurskim Slovencem, posebno milim gostom.

Tako je bilo duševne hrane dosti, pa tudi telesne nismo stradali, kajti brzonogi točarji in zvedene kuharice so skrbeli za zadovoljnost mnogobrojnega društva. Pa tudi mlademu svetu, ki se včasih rad zasuka po gladkem podu, se je spolnila želja in trpelo je radovanje noter do belega dné, brez najmanjšega spodtikljeja.

Brali so se tudi razni dopisi, med kterimi je posebne važnosti gosp. Dav. Terstenjaka, ki se tako-le glasí: „Moji dragi rojaki! Lepo se Vam zahvaljujem za prijazno povabilo k častitljivemu prazniku, kterega obhajate v spomin tisočletnice slovenskih apostolov sv. Cirila in Metoda v prijaznem Ljutomeru. Rad bi se med svojimi dragimi ljutomerskimi prijatli in znanci ta den prav po domače veselil, vendar deloma slabo zdravje, deloma službene opravila mi ne dopuščajo do Vas priti. Ako komu, tako posebno mojemu srcu, je ta narodni praznik v Ljutomeru sladka tolažba in oživljajoče hladilo, ker nisem samo blizo Ljutomera rojen, temoč tudi sem nekaj časa med Ljutomerčani živel in po svojih slabih močeh delal za njihovo krščansko omiko. Zaupanje, s kterim so mi pridni Ljutomerčani naproti prišli, ljubezen, s ktero so me povsod spremljevali, ste še mi sedaj v živem spominu, in mi bodete ostale do hladnega groba. Ako sem prebivavce kraj bistre Mure in rodovite Ščavnice že prvlje visoko čislal in cenil zavoljo njihovega bistrega duha in prijaznega obnašanja, se je sedaj moje spoštovanje do njih še povikšalo, ker vidim, da niso samo pridni kmetovavci, kterih čili konjiči in žlahna vina slovijo deleč po svetu, temoč tudi zvesti sinovi svojega slovenskega naroda in goreči prijatli svojega slovenskega jezika, kteri posebno v teh krajih milo, sladko in gladko teče. Pri Ščavničarjih in murskih Poljancih še je tudi národna slovenska pesem domá, ki se razlega veselo od gorice do gorice, in spremlja težaka in težakinjo pri težavnem njunem delu. Narod slovenski je tukaj lepe postave, živ in ognjen kakor vino njegovih goric, visok kakor smreke njegovih logov, bister kakor njegovi konjiči, ali, kar še več veljá, narod slovenski kraj Mure in Ščavnice je tudi bistrega duha, kteri ljubi svojo narodnost, in se poganja za narodne pravice, in pri vsaki priložnosti podpira slovensko reč. Ni vesi, v kteri ne bi se našli slovenski časopisi; vsaka hiša ima vsaj eno slovensko knjigo, in skoro ni več človeka najti, kteri bi ne znal brati in pisati, — vse to spričuje, da narod ljubi narodno izobraženost in čuti neprecenljivi njeni sad. Zato bi se rad pogovarjal s svojimi rojaki in si svoje srce okrepčaval z blagimi čuti vaših src; al ker mi to ni mogoče, Vam izročujem svoj prijatelski pozdrav in mu pridružim tri srčne svoje želje:

Prva: Ostanite še dalje naprej kakor dosedaj zvesti svoji sveti veri, ktero sta Vašim predstarišem oznanovala sv. brata Ciril in Metod. Vi stanujete blizo sv. kraja, v kterem je sv. Metod imel svoj prvi škofovski sedež. Ž najvišega brega lutomerskih goric vidite lahko tjè do blatenskega jezera, — tam je stalo

kneza Kocela poglavitno mesto, slavnega kneza, pod kterega vlado so nekdaj živeli naši predstariši. Tam je stala cerkev sv. Adrijana, v kteri je sv. Metod po slovenski opravljal Božjo službo in po slovenski sveto mašo pel. Če pogledate gori proti mali Nedelji, spomnite se, da na Cerkevnjaku je stala prestara cerkev — nekdaj tempelj boga Triglava ajdovskih Slovencev. Triglav je imel za znamenje draka ali senca; tako so naši predstariši imenovali pozoja ali lindvorja in sedaj še Drakonjci in Šenčak ohranujeta imeni po tej, bogu Triglavu posvečeni živali, ker se drak — pozoj po nemško veli Lind, zato „neimenovani Solnogradčan“ imenuje pol nemško, pol slovensko to cerkev: Lindoveskirchen v svojih letopisih. Solnograški škof Luipram jo je blagoslovil, ko so postali Slovenci kristjanje, in jo posvetil v čast trojnoedinemu Bogu — sami sv. Trojici. Ko sta papeža Adrijan II. in Janez VIII. to pokrajino djala pod škofovsko oblast sv. Metoda, jo je sv. Metod obiskal in v nji meševal in po slovenski učil, ker je bila edina v ti okolici, razun ptujske. Našo zemljo so toraj posvetile stopinje sv. Metoda, na njo je kapal pot njegovega truda, in solze radosti so jo škropile. Biti nam tedaj mora sveta, kakor je vsem kristjanom obljubljena dežela s svojim poglavitnim mestom Jeruzalemom. Jeruzalem — sveto ime! Tudi ljutomerske gorice imajo Jeruzalem — in okolica se veli Veličane! Zares veličansko je na onem bregu, in Bog zná, ako ne sega ime v stare čase kerščanstva? Glejte koliko svetih spominov Vas veže na dolžnost, da ostanete zvesti sv. veri, ktero sta našim predstarišem oznanovala sv. Ciril in Metod. Utegnil je stati sv. Metod na jeruzalemskem bregu in pregledavši rajsko okolico slovenske dežele sam krstiti ta kraj Jeruzalem!

Druga želja je: Ljubite svojega vladarja; kakor predstariši Vaši nikdar niso omadeževali zvestobe do svojih vladarjev, tako tudi Vi bodite zvesti in udani svojemu cesarju Francu Jozefu — slava mu! — in krepki udje mogočne Avstrije!

Tretja želja je: Ljubite svojo lepo, bogato, rodovitno slovensko domovino, v ktero so Slovenci prvi se naselili, in trebili gošče in hoste, da so iz divje zemlje napravili rodovitne polja in gorice. Vi živite v stari Panonii. Panonija je zibelka Slovencev, kteri so sloveli kot pridni kmetovavci, pa tudi kot srčni zmagonosni vojščaki. Silni Rimljan je trepetal pred njimi; spomnite se, da ste Vi njihovi sinci! — Berite več o starih časih v Krempeljnovi „dogodivšini“ — in zakričite slavnemu možu, kteri je dolgo med Vami živel in se neskončno trudil za obveljavo slovenskega jezika in povzdigo slovenskega imena. Večna slava Krempeljnu!

To je, kar Vam za vezilo Vašega narodnega godovanja pošilja Vaš rojak Ščavničar; imejte v blagem spominu Svojega Davorina Terstenjaka.

Še le drugi dan opoldne so zadnji gostje prijazni Ljutomer zapustili, ki so bili prišli iz Celja, Mozirja, Maribora, Slovenske Bistrice, Ptuja, Haloz, Središča, Slovenskih goric, iz Varaždina, Štrigone, Razkrža, Belotinec in več prekmurskih krajev.

Tako je obhajal Ljutomer svojo prvo „besedo“ dostojno in vredno, in slovenski narod je pokazal, da ga duh sv. Cirila in Metoda, duh narodne omike navdaja, in da se veljave svoje zaveda.

Končno pa še hvalo, srčno hvalo izrekujemo vsem, ki so ali s trudom in delom ali s svojo pričujočnostjo poviševali nepozabljivo to slovesnost.

Iz Trsta 20. sept. J. G. V. — Sliši se, da neka družba misli tukaj ustanoviti veliko napravo za perilo, in to na delnice ali akcije, kakor se je takih družb neki že davno ustanovilo v drugih velicih mestih. Po njej se bo prtenina itd. prala s pomočjo soparjev in po navlašč za njo pripravljenih strojih ali mašinah brez nevarnosti, da bi se utegnila spriditi ali raztrgati, pa še nazaj se bo dobila čista in posušena že tisti dan, ko se bo izročila umazana za perilo. To je pač vse prav in lepo. Kaj bodo pa počele naše ženske v tržaškem okrožji, ki se pečajo s perilom že toliko stoletij, ter si služijo skoraj le s tem potrebne hrane. Kam se bodo nek obrnile? kje si kruha iskale? — Naj to pač dobro prevdari tukajšna srenjska oblast; naj skrbí, pravim, da se tem pridnim in neotrudljivim sirotam odpre kaka druga pot poštenega zaslužka, kak drug vir, da si iz njega črepajo saj toliko, da pošteno preživljajo sebe in svojo družino. Tista mrvica zemlje, ki jo morebiti imajo, jim ne utegne pomagati. Naj se učijo mlade zlasti kaj tacega v šolah, ki bi jim podajalo obilnih priložnost, pripravljati marsiktero stvar za Tržaščane ali sploh za prodajo kjerkoli si bodi, kakor je navada po druzih krajih, postavimo v Idrii itd.

Iz Proseka do Trsta. V zedinjeni učilnici Proseka Kontovela je bil 17. t. m. za šolsko mladost vesel praznik, ker se je obhajala očitna preskušnja. Zjutraj je bila v 1. razredu, popoldne pa v 2. razredu. Po navadi je bilo najprej izpraševanje iz krščanskega nauka, kterega so učenci dobro znali in razumeli; potem so čitali prav lepo in gladko, pisali in računili, da je bilo lepo viditi in slišati. Po dovršenem izpraševanji so učenci in učenke še zapeli. V nedeljo je bilo izpraševanje za nedeljske učence in delitev šolskih daril. — Čudno je to: v sobah se vse slovenski učí in govorí, napis na učilnici pa je laški! Tako je tudi napis, ki kaže, da je tù selo Prosek, na eni strani table nemški, na drugi pa laški, kakor da bi bilo selo laško!

Iz Gorenj na Notranjskem. Naj omenim tudi prvo polletno preskušnjo v srenjski šoli v Gorenjah v fari studenski, ki je bila 9. dné t. m. prav slovesna. Velika množica ljudí je poslušala odgovore malih svojih otročičev. Gospod farnik Brence, kot namestnik šolskega ogleda, so učitelja, učence in učenke na glas pohvalili, pa podarili so najpridnejšim darila, ki sta jih gospoda farnika Brence in Potočnik milosrčno v ta namen kupila. Iz globočine srca se moramo zahvaliti gosp. županu iz Gorenj, ki si je šolo omislil in brez plačila sobo za učilnico prepustil. Bog nam daj veliko tako skrbnih, poštenih in rodoljubnih mož, kot je gorenski župan! Čast in hvala tudi g. farniku Germeku, ki so neutrudljivo v kršanskem nauku podučevali in vodstvo šole prevzeli; nevtrudljivo pravim, zakaj iz Studenega je v Gorenje debelo uro hodá, toraj so res z velikim trudom opravljali šolsko službo, ki so si jo sami naložili. Ko bi bil pa jaz bogat mož, bi plačilu, ki ga dobiva veliko hvale vredni učitelj g. Krapš, dodal vsako leto šopek bankovcev, zakaj dohodki njegovi so res sila revni, čeravno se od malega števila srenjčanov več terjati ne more; gotovo bi radi privrgli, če bi le môgli.

Iz Cerknice 19. sept. — Kjer čitavnice ni, si je treba pomagati drugač, da se napravi kaka domača veselica. To je bilo v Cerknici, ko se je obhajalo „žegnanje“ dopoldne s cerkveno slovesnostjo, popoldne pa z godbo, ki je prišla iz Postojne in s petjem vrlih planinskih pevcev na jezero ali prav za prav na zemljo, ktero sicer jezero pokriva. Hvala gosp. županu cerkniškemu in njegovi ljubeznjivi gospej, ki sta tako lepo skoz in skoz domačo veselico osnovala — čast pa tudi Cerkničanom, ki so se tako iskrene rodoljube skazali! Veseli dan nam bo še dolgo v spominu ostal.

Iz Planine 26. sept. V tukajšnem zaporu je zavoljo tatvine sedel hudodelnik po imenu Srimšek iz To-

pola. Ni davnej, kar je iz zapora pobegnil, pa so ga zopet zgrabili, zaprli in mu v težke verige noge zakovali. Pri okrajnem strežniku, ki oskrbuje ječe, je služila ljubica Srimškova. Naključilo se je, da je bil 25. dan t. m. strežnik po opravilih od doma; se vé, da ključe je pustil domá. Zvita dekla jih je vedila dobiti, in odprè v temni noči ječo, pa pobegne s Srimškom in drugim jetnikom z imenom Obreza, dasiravno je, kakor sem omenil, Srimšek težke verige na nogah imel. Brž ko se je to zvedilo, so šli na vse kraje begunov iskat, pa ni ne sledú ne tirú od njih.

Novomesto 26. sept. = Nenadoma je počil glas, da štirje razredi više naše gimnazije imajo nehati že to leto, ker neki je gosp. provincijal č. frančiškanskega reda ali po svoji lastni sprevidnosti ali po mislih kakega druzega gospoda vidil zadrego, da bi saj za poslednja dva razreda utegnilo primanjkati učenikov za celo gimnazijo. Ker se je naša gimnazija tako hvale vredno obnašala in ker gimnazija v Novomestu ni le dolenskim starišem za svoje otroke velika polajšava, da jih lože skozi šole spravijo, pa tudi mestu samemu nekolikšna materijalna podpora, sta hitela prečastiti gosp. prošt in pa župan naš v Ljubljano ter prosila Njih eksc. c. kr. deželnega poglavarja, naj bi ostala še cela gimnazija; deželni poglavar so deputacii zagotovili, da na vsaki pot letos še ostane gimnazija viša; prevdarilo pa se bo, kako in kaj za prihodnje. Ako se ozremo po druzih deželah, pa vidimo, da še le delajo šole, se moremo toliko bolj nadjati, da se pri nas ne bojo podirale obstoječe, ako jih je moč ohraniti. Slišali smo, da je red č. frančiškanov dobil poslednje leto nove moči za šolstvo. — Vina bo pri nas letos toliko, da vedro lanskega prodajajo po 2 do 2 gold. 50 kr., da si le posódo praznijo za novi pridelek.

Iz Borovnice 24. sept. R. — Potovaje po Notranjskem sem vidil in čul marsikaj. Vidil sem, koliko je suša zamorila poljskega pridelka; razun drevjega listja je čisto malo zelenega viditi; večidel vse je rujavo in posmojeno. Kalí so skoraj povsod tako izsušene, da so morali živino v daljne kraje na vodo goniti. Goveja kuga pa tudi še vedno straši Pivčane. Poslednjič sem jo mahnil še v Košano gledat glasovite izbice, ktero je g. Robič v lanskih „Novicah“ popisal. O za Boga svetega, to ti je luknja! Ne verujem, da bi kaka jetnišnica slabeja bila. Robič je ni dobro popisal, ki je rekel, da je kubusu podobna, ampak bi bil imel reči, da je „parallopipedišer kubus“. Stropa tudi ni prav ogledal ter je zamolčal, da je luknjast in da štalaktiti od njega visé. Zato naj bi bil na koncu svojega lanskega izbičnega popisa rajše še popeval:

Prezala moja izbica
Imá dva mala oknica,
Skoz eno dimnik ogledujem,
Skoz drugo zvezde občudujem.

Škoda, da nisem naravoslovec; tukaj bi se gotovo kaki podmoljski žužki novega plemena dobili; jaz pa bi za to najdbo dobil diplom kake naravoslovne družbe, kterega bi bil gotovo bolj vesel kakor Košanci, ki zbog nesrečne moljave izbice zdaj samo enega kaplana imajo, in kakor sem čul, druzega tako dolgo dobili ne bodo, dokler je ne popravijo. Nadjamo se toraj, ko pride popotnik čez leto in dan v Košano, da bode mogel vse drugo pesmico zakrožiti, na priliko:

Stojí, stojí tù hišica,
Oj! čedna nova hišica!

ker Košanci z gospod fajmoštrom so si roke podali in podrtijo predelali v poslopje. Bog daj srečo!

Iz Štepanove Vasi poleg Ljubljane. *(Zahvalnica.)* Kolikšna je nesreča, ako ogenj pokončá gospodarju pohištvo, vé le predobro vsak, kogar je zadela taka nadloga. V poslednjem ognji, ki je pokončal velik del naše vasí, je hvala Bogu! moje pohištvo rešeno bilo velike nesreče. Zahvaliti se imam za to posebno dvema vrlima Ljubljančanoma: gosp. Francu Vidicu, kupčijskemu pomočniku, in pa gosp. Jožefu Strželbu mlajšemu, ki sta vso svojo moč napéla in res tako neutrudljivo delala, kakor da bi bila hotla oteti svojo lastno hišo. Prisrčna hvala jima za to!

Anton Povše, po domače Stravs.

Iz Ljubljane. V razstavo kmetijsko je do pondeljka že došlo nekoliko reči; pričakuje se jih še veliko; da bi le vse prišlo saj danes ali jutri, sicer bo težko, če vse le pride zadnji dan, že v nedeljo odpreti zastavo za ogled.

— Na mesto gosp. Kaiser-a žl. Trauensterna je za c. kr. državnega pravdnika v Ljubljani izvoljen gosp. Ernest žl. Lehman, ki je dozdaj bil držav. pravdnika namestnik v Novomestu; leta 1849, ko je še služil v Ljubljani, je učil pravoznansk nauk v slovenskem jeziku.

— Svetli knezoškof v kratkem pastirskem listu naznanjajo štiristoletnico dovršenega ustanovljenja kranjske naše škofije, ki se bode slovesno obhajala vès mesec oktober v stolni cerkvi. Iz omenjenega lista posnamemo začetek in sklep: „Hvaležnost za prejete dobrote ni le potrebna in lepa čednost, ampak tudi nova in najmilejša prošnja za nove milosti. Sv. Miklavža god lanskega leta je minulo štiristo let in eno, kar je Friderik III., rimsko-nemški cesar in vojvoda kranjski, s pismom 6. grudna 1461 ustanovil našo ljubljansko škofijo, ki po mnozih premembah dandanašnji obsega vso kranjsko deželo in kronovino. — Sv. oče papež Pii II. so 6. kimovca l. 1462 ustanovljeno to škofijo potrdili, sv. Miklavža cerkev v Ljubljani novi škofii povzdignili v stolno cerkev, to škofijo 10. kimovca 1462 obdarili z mnozimi pravicami ter ji 8. rožnika 1463 prvega škofa dali Sigismunda Lamberga, nekdanjega fajmoštra v Šmartnu poleg Kranja, in tako dovršili ustanovljenje naše škofije. — Iz teh dogodb, ljubi moji razvidite, da letos obhajamo štiristoletni spomin dovršenega ustanovljenja ljubljanske naše škofije, kteri sem jez po Božji previdnosti pet in dvajseti viši pastir v vrsti njenih škofov“..... „Da bi se Vi, preljubi moji, tolikanj ložeje vdeleževali duhovnih prevelicih dobrot tega sv. časa, mi je skrb bila, Vam v to odločiti čas, ko najbolj utegnete, in zvolil sem mesec vinotok (oktober). Toraj se nadjam, da Vas bo obilo iz bližnjih in daljnih krajev spodobno in pobožno priromalo v stolno cerkev sv. Miklavža v Ljubljano, in da boste natanko spolnovali pogoje, ki so postavljeni, da boste deležni popolnoma odpustkov v večo čast Božjo, sebi in dušam v vicah pa v prid in zveličanje.“ — Namenjeni nemški misijon pa, ki bi bil imel že 4. oktobra začeti se v naši stolni cerkvi, je g. jezuitski general O. Patis iz Insbruka odpovedal s telegramom, ki je v Ljubljano stolnemu fajmoštru preteklo saboto opoldne dospel in se glasil tako-le: „Misijon v Ljubljani nemogoč; kaj več pismeno“.

— Liturgike 1. del v slovenskem jeziku pride 3. ali 4. oktobra na svitlo.

— Po deželnem zboru izvoljeni pomnoženi odbor je po večini glasov oddal službe v tukajšnji bolnišnici in kancelijah deželnega odbora tako-le: za vodja bolnišnice je izvolil dr. viteza Stöckel-na, za primárja dr. Käsbacher-a, dr. Fux je namesti začasnega primárja potrjen za pravega, za tajnika g. Hofbauerja, za kancelijnega vodja gosp. Kalmann-a, za kancelista g. viteza Pagliarucci-ta in g. Wolfa, za načelnika računstva gosp. Ivanetiča, za oficijala g. Ravniharja in gosp. Kremžarja, za računstvo sta izvoljena še g. Hofman in g. Urbas;

služniki kancelijni so izvoljeni Prosen, Petkovčič in Brus. — Kamór se pride danes, povsod je govor o teh volitvah, — zlasti o nekterih se poprašuje: kaj ta, kaj ta, kaj res ta? je li mogoče? itd.

— *(Tudi „Novice“ hočejo eno rêči o cerkveni godbi in orglarjevi službi v ljubljanski stolni cerkvi).* (Konec.) Da kaj boljega ni pričakovati in zahtevati, ako se stolnemu organistu (in menda tudi pevcem) ne zviša plača, pisatelja v „Tagespošti“ in „Laibacher Zeitung“ sama spoznata; pravita pa, da se to lahko zgodí, „ker so se cerkveni dohodki jako zboljšali“. — To besedovanje je tako splošno, da bravec prav ne vé, pri čem da je, pa vendar je tudi tako postavljeno, da bi mu kmali pritrdil. Toda cerkveni račun za leto 1862 bo dovolj svetlobe dal. Kolikor slabo so godcem in pevcem plačane njih službe, jim je stolna cerkev vendar-le 764 gold. 62 kr. plačala, in toliko bo gotovo tudi vprihodnje plačevala. Kdor si upa, popolnišo godbo in petje, kakor je sedanje, za 764 gold. 62 kr. ustanoviti v naši stolni cerkvi, pri kteri je toliko dotičnih opravil, naj se ponudi stolnemu kapiteljnu, kteremu gre dolžnost za oboje skrbeti; gotovo bode z veseljem sprejet. — Kdor vé, kolikokrat je treba peti, orgljati in gosti v ljublj. stolni cerkvi, se po naših mislih ne bo podstopil delati take ponudbe. — Pa saj ravno zato zahtevata dopisnika, da se ustanoví boljša plača. — Al žalibog! da cerkveni račun se ravno temu ustavlja in spričuje, da cerkev ravno večega zneska ne more obračati v ta namen.

Da so se cerkveni dohodki od leta 1861 po izsrečkanji državnih obligacij precej pomnožili, je res, in oni znašajo 7620 gold. 44 kr. leto in dan; al kdor vé, da so se ji narastle tudi veče dolžnosti, kdor vé, koliko potrebuje ta cerkev, v kteri mašuje čez 30 duhovnov vsaki dan, in koliko popravil da zahteva veliko poslopje njeno, koliko davka da mora plačevati, koliko za ustanove, koliko svojim duhovnom, ki jih mora čisto sama plačevati, in druzim služabnikom se menda ne bode čudil, da se muzičnemu koru ne more več odločiti.

Da pa svoje bravce s številkami prepričamo resnice tega, kar smo rekli, naj sledí v tem obziru izpisek iz cerkvenega računa leta 1862:

za ustanove bilo je plačati	2519 fl.	6 kr.	
za plače svojih duhovnov, služabnikov, pevcev in godcev	2547 „	49 „	
za sveče, vino, olje, hostje, perílo, drva, oprašenje, oljke itd.	1475 „	80 „	
za dohodnino in druge davke . . .	388 „	96 „	
za popravila pri cerkvenem poslopji .	1405 „	11 „	
za cerkvene oblačila, orodje in posode	725 „	5 „	
za razne malenkosti	138 „	2 „	
v vsem vkup toraj	9199 fl.	49 kr.	
primeri s temi stroški dohodke	7620 „	44 „	
in vidil boš, da jih je za	1579 fl.	5 kr.	

leta 1862 primanjkovalo. Zdaj pa, če moreš, zahtevaj, da se muziki in petju še več odloči!

Kako pa to, da se je nekdaj več odmerjalo njima? Prvič od tod, ker je cerkev imela še veče dohodke, in v ta namen tudi posebno pomoč od deželnih stanov, ki ji je pa usahnila, in drugič od tod, da je bilo nekdaj vse boljši kup.

Kar tiče nekdanjih dohodkov, svojim bravcem le toliko povemo, da ima stolna cerkev za 89.769 gold. 4% domestikalnih obligacij, ki dandanes polovico manj donašajo, kakor nekdaj. Med temi obligacijami je tudi škof Herberstajnova z 10.000 gold. za muziko; ona toraj namesti 400 gold. donaša le 200 gold., in te stotini ste edine ustanovljene za godbo. Dragine sedanjih časov nam pa menda ni treba dokazovati s številkami njemu, ki si sam obleko in jedila kupuje ali delavce plačuje.

„Tagespošt.“ pisavcu se je nekaj sanjalo, da je stolna cerkev nekdaj imela svoje godce, in sicer po dva ali celó tri. — Z dvema ali tremi godci se pač dá dandanašnji popolna godba napraviti!? Da pisavec zvé, kako je nekdaj bilo z muziko v stolni cerkvi, mu hočemo njen muzični stan iz izvirnih spisov popolnoma razjasniti.

Leta 1806 je imela stolna naša cerkev svojega organista, svojega godbinega učenika, 4 pevce, 1 pevko, 9 godcev, in vsem se je plačevalo 2196 gold. na leto, in sicer 1346 gold. iz cerkvenih dohodkov, 400 gold. iz Herberstajnove obligacije, 450 gld. pa so po cesarskem ukazu dajali deželni stanovi. — Da „Tagespoštni“ pisavec zaspalo pomoč obudi v življenje, gotovo se cerkev ne bo kratila skrbeti za popolnišo godbo.

Toliko v razjasnjenje našim bravcem in odgovor omenjenima dopisoma.

Končno še povemo, da je bila že brž po smrti Riharjevi beseda o prestroji šenklavške glasbe. Gospod Nedved je gospodom korarjem rekel, da prevzame službo stolnega organista, toda le za vélike maše ob nedeljah in praznikih; ko se mu je ugovarjalo, da bi po tem takem bilo treba še enega organista za druge maše in opravila, tedaj še veče stroške naložiti cerkvi, je mogel to se vé da pritrditi; vendar pa je opomnil, da si upa za vélike maše tako nizek račun narediti, da se mu bodo čudili. Kolikošen pa, ni še povedal takrat. Da bi se pa vendar stroški zvikšali po njegovem predlogu, se vidi iz tega, da je svetoval, ustanoviti posebno društvo za cerkveno godbo in petje v stolni cerkvi. In ta nasvèt, ako se vresniči, se tudi nam zdi edin, ki zamore v tej reči pomagati, ne pa cerkvi nakladati bremena, ki ga ne more nositi. Ali kdo bo tako društvo ustanovil?

Poskusite — vidili bomo, s kakošnim uspehom? Komur se posreči, mu bomo gotovo vsi hvaležni, cerkveno predstojništvo pa še najbolj, ker je ravno njemu najbolj, še gotovo bolj kot nam vsem, pri srcu to, da se v cerkvi sploh, zlasti v stolni, vse pristojno godí, in kar najbolj more spodbudno, lepo katoliško.

— „Plaudereien“ v „Laib. Zeitg.“ so v saboto prinesle tisto dogodbo, ki so jo „Novice“ že pred dvema mescoma povedale, da je neki kmet nekega mestjana oguljfal z vkradenimi hranilničnimi bukvicami (sparkasse-büchel), pa „Plaudereien“ so zasukale to dogodbo tako, kakor da je mestjan (kteri je gotovo saj za tako poštenega človeka znan po deželi kakor pripovednik v „Plaud.“) one bukvice vzel od kmeta le zato, da bi si „v dveh dneh“ kot odrtnik pograbil „50 gold. kot zaostale dveletne obresti.“ — Vse to je laž! Mestjan ljubljanski je kmetu, sicer neznanemu, pa na videz poštenemu (glej 30. list „Novic“) na hranilnične bukvice dal (posodil) 300 gold. (ne pa 500); te bukvice, ker je gospod čakal kmeta, da jih pride rešit, so ležale pri njem čez 5 mescev; ker pa kmeta le ni bilo, in ker pride neka ljubljanska posestnica ga 300 gold. na posodo prosit, ji dá tiste bukvice; ona gré ž njimi v hranilnico, pa zvé, da so vkradene. To je dogodba od konca do kraja, ktera kaže, da vse pritikline so grda laž, kakor so popisane v „Plaud.“ Če že „čenčati“ morajo „Plaudereien, naj se saj ne dotikujejo poštenja mestjanov, dokler resnice niso zvedile natanko!

— O goveji kugi smo te dni iz gotovih virov zvedili to-le: Na Hrvaškem (brez vojaške granice) je dosihmal se kuga prikazala v 66 selih (vaseh), med 13375 govedi jih je zbolelo 2291, poginilo 2169, prebolelo 441, 28 so jih pobili.

Na gornjem Štajarskem se je v vasi Leitendorf ljubniškega okraja kuga prikazala v nekem hlevu z 15 govedi in 4 ovcami; vse skupaj, bolne in zdrave, so pobili, da bi zatrli kugo. Zanesel je pa kugo iz Donavic (neke vasí tistega okraja) neki delavec, ki je deklo ljubico imel v Danovicah, ki je bolni živini stregla, on pa je k nji v vas hodil.

Na Kranjskem je potihnila kuga v Beču na Notranjskem, — v Vasi na Kočevskem pa je zbolela zopet ena krava na novo.

Razglas.

C. k. deželno vladarstvo je 25. dné t. m. št. 1536 tukajšnemu društvu gimnastičnemu (turnverein) potrdilo pravila (štatute), ki jih je osnoval začasni odbor. Gospodje, kteri hočejo pristopiti k temu društvu, so povabljeni, naj pridejo v četrtek 1. oktobra ob 7. uri zvečer v občni zbor, ki bode v gospod Fröhlich-ovi hiši na dunajski cesti. Začasni odbor.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

V državnem zboru so bile pretekli teden najvažniše obravnave te-le: pravda poslanca Rogavskega na drugi predlog c. kr. sodnije levovske, — obravnava nove postave, po kteri naj bi nehalo to, da bi cesarske gosposke ali županije dajale dovoljenje v ženitev (zakon), in pa predlog poslanca Škeneta o odpravi vseh svobodnih lok (ladjostaj) v Avstrii. O zadevi Rogavskovi je bilo zopet sklenjeno, da za zdaj državni zbor ne dovoli zapora; o ženitvah je, čeravno je več poslancev govorilo zoper to, sklenjeno bilo, da vprihodnje ni treba, da bi gosposke ali srenje ženitev dovoljevale, le §. 8 rekrutne postave ostane o tem pri starem. Čeravno je minister Lasser svetoval, naj bi se saj deželni zbori poprej prašali, preden se sklene ta postava, s ktero gotovo mnoge srenje ne bojo zadovoljne, — čeravno so nekteri poslanci (med slovenskimi nobeden) govorili zoper to postavo, ki utegne srenjam oženjenih beračev na glavo nakopati, vendar vsi protigovori niso pomagali; reklo se je, da pravica naturna je, da se človek — ženi; srenje naj le skrbijo za to, da se ubogi lože preživijo. Skenetov predlog, naj se vse avstrijansko primorje z svojimi mesti, razun Dalmacije, pod colnije dene, je bil posebnemu odseku v prevdarek izročen. Škene je rekel, da svobodne (brezcolne) ladjostaje so stvar nekdanjega francozkega despotizma; privabiti so s tem le hotli v nektere kraje nektere dnarne močí. Za Reko se je potegnil ter rekel, da jo je vlada zlo zanemarila, Trstu pa je vse dobrote naklonila; Tržačanje mislijo, da je kupčija le za to, da imajo njih magazini zaslužka, ne pa, da so magazini za kupčijo na svetu; ako odpravi vlada svobodne ladjostaje, si pridobí država leto in dan najmanj 4 milijonov gold. dobička, pa tudi finančne straže ne bo treba, da bi lovila kontrabantarje kakor dozdaj. — Govorí se, da srenjske postave, ki so jih sklenili deželni zbori, je potrdila vlada proti temu, da se prenaredijo v nekterih oddelkih. Po takem pridejo še enkrat v prevdarek deželnim zborom, o kterih se govorí, da bojo še letos. — „Drau-Post“ piše, da gosp. Andrej Einšpieler, vrednik bivšega nemškega časnika „Stimmen aus Innerösterreich“, je 20. dne t. m. svoj zapor, v kterega je bil po tiskarni svoji pravdi obsojen za mesec dni, prestal v samostanu Lugavskem. Pričakovati je — dostavlja omenjeni časnik, in mi vsi želimo to ž njim — da po vsem tem ostane gosp. Einšpieler tudi vprihodnje še katehet na viši realki, ker njegova nenavadna marljivost v službi katehetični, njegova priljubljenost, ki jo vživa pri svojih učencih, in njegovo neomadeževano obnašanje v vsakdanjem življenji so ga vrednega storile, da bi se oprostil nasledkov, ki jih ima taka kazen. — Časnik „Slovanac“ radosten naznanja, da razstava domačih pridelkov, ki se je v Požegi 20. dan t. m. odprla, je prav obila. — Požari na Ogerskem, kakor „Glasonoša“ naznanja, se strašno množijo; ogersko asekuracijo zadevajo silne plačila. — Slavni jezikoslovec, prof. Jakob Grimm, je umrl 20. t. m. v Berolinu; njegov brat Viljem je umrl lani. Oba visokoučena brata bota na veke živela v spominu Nemcev a tudi Slovanov, kterih jezik sta visoko cenila. — Pruska vlada je zdaj zastran nemške zveze odgovorila; njene zahteve so zlo razločne od avstrijanskega predloga; ona hoče, naj se z ministerskimi zbori prične ta stvar. — Poljski punt je ta teden zopet zvonec nosil v časnikih, kteri ne morejo pričakati, da bi Avstrija v zvezi z Francozem in Angležem na vrat na nos začela vojsko zoper Rusa. Z rusovsko vlado — pravijo — ni nič več govoriti; Poljaki naj se izrečejo „za državo, kteri gré pravica vojsko peljati“ — to je z druzimi besedami: mi jim moramo pomagati s silo. Ker pa zlasti vlada avstrijanska mora tako nevarno početje prav drobno prevdariti, in ker tudi angležka vlada še premišljuje, Napoleon pa je le samo to storil, da je razglas puntarske vlade od konca do kraja natisniti dal v svojem vladnem listu, druzega pa še nič ni počel, so začeli časniki silno kričati, da bi saj njih krik bil „šesta evropejska moč“. — V „N. Nov.“ se piše iz Beligrada, da Srbi so zoper Turka zdaj tako za vojsko pripravljeni, kakor po nesrečnem boji na Kosovem polji posihmal nikdar niso bili. Tak srd je med Srbi in Turki, da se skoraj vsak dan po turških mestih godé še hujše reči od tistih, za kterimi je bilo nastopilo streljanje na Beligrad.

Listnica vredništva. Gosp. B. R. v H: Sestavek o m. šolskih zadevah — pravijo — bi zdaj ne bil „oportun“. — Gosp. Hl. v G: Danes ni bilo mogoče; prejeli smo dopis Vaš še le opoldne.

Kursi na Dunaji

29. septembra 1863. **v novem denarji.**

Deržavni zajemi ali posojila.	
5% obligacija od leta 1859 v novem dnar. po 100 g. g.	72.40
5% nar posojilo od l. 1854 „	82.20
5% metalike . . . . „	76.15
4½% „ . . . . „	68.00
4% „ . . . . „	61.00
3% „ . . . . „	46.00
2½% „ . . . . „	38.50
1% „ . . . . „	—.—
Obligacije zemlišn. odkupa. (po 100 gold.)	
5% doljno - avstrijanske g.	85.75
5% ogerske . . . . . „	76.25
5% horvaške in slovanske „	76.25
5% krajnske, štajarske, koroške, istrijanske . „	87.50
Deržavni zajemi z lotrijami.	
Zajem od leta 1860 . . . „	98.90
„ „ „ 1860 petink. „	99.05
„ „ „ 1839 . . . „	158.75
„ „ „ 1839 petink. „	99.00
5% narodni od leta 1854 „	94.25
Dohodkine oblg. iz Komo „	17.00

Druge obligacije z lotrijami.	
Kreditni lozi po g. 100 . g.	137.10
4½% Teržaški lozi po 100 „	113.00
5% Donavsko-parabrodski po g. 100 . . . „	92.00
Knez Esterhazy. po g. 40 „	94.50
Knez Salmovi po g. 40 „	35.75
Knez Palfyovi po g. 40 „	34.50
Knez Claryovi po g. 40 „	33.25
Knez St. Genoisovi po g. 40 „	33.75
Knez Windischgräz. po g. 20 „	21.75
Grof Waldsteinovi po g. 20 „	20.00
Grof Keglevičevi po g. 10 „	14.75
Budimski . . po g. 40 „	33.75
Denarji.	
Cesarske krone . . . g.	15.40
Cesarski cekini . . . „	5.32
Napoleondori 20 (frankov) „	8.93
Souvraindori . . . . „	15.35
Ruski imperiali . . . „	9.18
Pruski Fridrikdori . . „	9.40
Angležki souvraindori . „	11.25
Louisdori (nemški) . . „	—.—
Srebro (ažijo) . . . . „	10.85

Loterijne srečke:

V Trstu 26. septembra 1863: **18. 54. 57. 77. 72.**
Prihodnje srečkanje v Trstu bo 10. oktobra 1863.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.